

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף לז

(בעמוד הקודם)

למדנו במשנתנו - אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו נו':

חלוק היה רבי יוסי אף בראשונה: כלומר לא רק במשנתנו חולק רבי יוסי, אלא גם במשנה הקודמת (לג): לגבי 'שילם ולא רצה לישבע' הוא חולק ואומר 'כיצד זה נתן לתוך כיסו את כפילו של זה? אלא יחזיר את הכפל לבעלים!' (= כלומר שאם השומר שילם ולא רצה להישבע ולהיפטר אינו קונה את הכפל אם ימצא הגנב, אלא הבעלים מקבלים את הכפל). **הלכה כמותו או אין הלכה כמותו? אמר ליה, חלוק היה ר' יוסי אף בראשונה, והלכה כמותו אף בראשונה.**

ור' יוחנן אמר: ורבי יוחנן סובר שבמשנה הקודמת לגבי 'שילם ולא רצה לישבע' רבי יוסי מודה שהכפל הולך לשומר, לפי שהוא כבר שילם לבעלים את דמי הפרה לפני שנמצא הגנב, וכפי שהתבאר לעיל שעל דעת כן הוא קיבל לשמור את הפרה.

קושיא: שילם אין לא שילם לא? וכי רק אם הוא שילם ממש הוא קונה את הכפל? והרי אמרנו לעיל שאפילו אם רק אמר 'הריני משלם' קנה את הכפל. **תירוץ: אימא מודה היה ר' יוסי בראשונה שכבר אמר הריני משלם.**

משנה: אמר לשנים: אדם שאמר לשני אנשים 'גזלתי מאחד מכם מנה ואני לא יודע מאיזה מכם', או שאמר להם 'אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואני לא יודע אביו של איזה מכם', חייב לתת לשניהם מנה לפי שהודה מעצמו. ויבואר בגמ'.

שנים שהפקידו מעות אצל אדם אחד, אחד מהם הפקיד מנה והשני הפקיד מאתיים, וכשהם באו לתבוע ממנו שיחזיר להם את הפקדון כל אחד מהם טוען 'אני הפקדתי אצלך מאתיים', נותן לכל אחד מהם מנה, והמנה הנותר יהיה מונח עד שיבוא אליהו מחמת הספק.

א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי? אם המנה הנותר ישאר מונח עד שיבוא אליהו הרי שהרמאי לא יודה לעולם על האמת, שהרי הוא לא הפסיד כלום (= שהפקיד מנה וקיבל את המנה בחזרה), אלא הכל יהיה מונח עד שיבוא אליהו, ומחמת שהרמאי מפסיד הוא יודה על האמת.

וכן שני כלים: וכן הדין בשנים שהפקידו שני כלים אצל אדם אחד.

זה אומר יפה שלי וכו': כל אחד מהם טוען שהכלי ששווה אלף זוז שייך לו.

נותן את הקטן לאחד מהן, ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני: כלומר ששובר את הכלי הגדול ונותן ממנו לשני חתיכה ששווה כמו הכלי הקטן.

גמרא: קושיא על תחילת המשנה 'אמר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה' וכו': **אלמא:** מדברי המשנה שאמרה שנותן לכל אחד מהם מנה משמע שמוציאים ממון מספק, ואנו לא אומרים שכיון שיש כאן ספק למי הוא חייב לכן נשאיר את הממון בחזקת בעליו והוא לא יצטרך לשלם לאף אחד מהם.

ורמיניה: והרי מהמשך המשנה משמע להיפך - 'שנים שהפקידו... והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו', הרי שהמנה השלישי שעליו יש ספק נשאר מונח, ואנו לא אומרים שיתן לכל אחד מאתיים מספק.

תירוץ: **אל פקדון אגזל קא רמית וכו':** וכי אתה מקשה מפיקדון על גזל? בתחילת המשנה מדובר על גזל, ובגזל שהוא עבר על איסור קנסוהו חכמים שישלם לשניהם מחמת הספק, אבל בהמשך המשנה מדובר על פיקדון שהוא לא עבר על איסור, ולא קנסוהו חכמים שישלם לשניהם מחמת הספק.

ורמי פקדון אפקדון ורמי גזל אגזל: כלומר אמנם תירצת שאי אפשר להקשות מפיקדון על גזל, אבל יש להקשות מגזל על גזל ומפיקדון על פיקדון.

הגמ' מבארת את הקושיא מפיקדון על פיקדון:

פקדון אפקדון: בתחילת המשנה נאמר שאם אמר לשנים 'אביו של אחד מכם הפקיד' וכו' נותן לשניהם מנה, הרי שמוציאים ממון מספק, ואילו בהמשך המשנה נאמר להיפך - 'שנים שהפקידו... והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו', ואנו לא אומרים שיתן לכל אחד מאתיים מספק.

רבא מתרץ: ברישא מדובר שאדם אחד הפקיד אצלו אלא שאינו זוכר מי הוא, והרי זה כמו שהפקידו אצלו שני אנשים בשני חבילות שונות אחד שלא בפני השני שהיה עליו להבחין מי הפקיד אצלו מנה ומי מאתיים, וגם כאן היה עליו לזכור אביו של איזה מהם הפקיד אצלו, וכיון שלא דקדק להבחין לכן קונסים אותו שישלם לשניהם.

אבל בסיפא מדובר ששניהם הפקידו אצלו זה בפני זה, והרי זה כאילו הפקידו אצלו שניהם בחבילה אחת, שלא היה עליו להבחין מי מהם הפקיד מנה ומי מאתיים, שכיון שהם הפקידו זה בפני זה הרי שהם גילו את דעתם שהם נאמנים זה על זה ולא חושדים אחד את השני שמא חבירו יתבע את המאתיים, ולכן לא קנסו אותו שישלם לשניהם מספק אלא המנה השלישי ישאר מונח.

כעת הגמ' מבארת את הקושיא מגזל על גזל:

ורמי גזל אגזל: בתחילת המשנה נאמר 'אמר לשנים גזלתי וכו' נתן לשניהם מנה, הרי שמוציאים ממון מספק, ואילו במשנה במס' יבמות נאמר להיפך - שאם גזל אדם אחד מחמישה בני אדם, ואינו יודע מי מהחמישה גזל, מניח את הגזילה בין החמישה ומסתלק, דברי רבי טרפון. משמע שאנו לא מוציאים ממון מספק לשלם לכל החמישה, אלא משאירים את הממון בחזקת בעליו.

דחיית הקושיא: וממאי דמתני' דהכא ר"ט היא? המשנה שם היא דברי רבי טרפון, והרי רבי עקיבא חולק שם עליו וסובר שעליו לשלם לכל החמישה, וא"כ יתכן שמשנתנו כאן היא כדעת רבי עקיבא ולכן עליו לשלם לשניהם.

תשובה: דקתני עלה דהיא וכו': כלומר שנאמר בכרייתא שרבי טרפון בעצמו מודה שבמקרה שאמר לשנים 'גזלתי מאחד מכם מנה ואינו יודע ממי' שחייב לשלם לשניהם (= בדומה למשנתנו), וא"כ משנתנו היא כדעת ר"ט, וחזרה הקושיא מה ההבדל בין גזל משנים לגזל מחמישה.

תירוץ: התם דקא תבעי ליה: במשנה במס' יבמות מדובר שהחמישה תובעים אותו בבית דין שישלם להם, וכיון שהוא אינו רוצה לשלם להם אלא רק חייב על פי בית דין לכן מניח את הגזילה ביניהם ומסתלק, אבל במשנתנו מדובר שהוא מעצמו בא ואומר להם 'גזלתי לאחד מכם מנה', לפי שהוא רוצה להחזיר את גזילתו כדי שלא יענש משמיים, ולכן אנו אומרים לו שהוא לא יוצא ידי חובת שמיים עד שיחזיר לשניהם מספק.

דיקא נמי: וכן מדוייק ממשנתנו שאמרה 'נותן לזה מנה ולזה מנה, שהודה מפ' עצמו'.

*

אמר מר התם דקא תנעי ליה: הגמרא ביארה שהמשנה 'גזל אחד מחמישה' מדברת באופן שהם תבעו אותו לשלם והוא רוצה לקיים את מה שהוא חייב מן הדין. הגמרא שואלת 'והלה מה טוען?' מה הוא טוען להם?

נחלקו בזה. לדעת רב יהודה אמר רב הוא שותק, ולדעת רב מתנה הוא 'צווח' כלומר אומר לכל אחד מהם אני לא מכיר אותך.

מ"ד הלה צווח: מבארת הגמרא. מאן דאמר שהוא צווח סובר שאם הוא ישתוק הוא יתחייב לשלם לכל אחד ואחד, כי השתיקה כהודאה ואם כן הוא מודה להם שהוא חייב. אבל מאן דאמר שהוא שותק סובר שהשתיקה כאן אינה נחשבת כהודאה, כי הוא טוען - הסיבה ששתקתי לכל אחד ממכם נובעת מחוסר ידיעה ולא מהסכמה, כלומר בגלל שאני לא יודע למי אני חייב שתקתי, כי יתכן שמי שתובע אותי זה הוא שאני חייב לו.

אמר מר מניח גזילה ביניהם ומסתלק: רבי טרפון אמר שגזל מחמישה ואינו יודע ממי גזל מניח את הכסף ביניהם ומסתלק. הגמרא מקשה: 'ושקלי לה כולה ואזלי' אם כל החמישה יריבו על הכסף, נמצא שהאחד מביניהם שהכסף באמת שלו יפסיד את כספו, ואם כן עדיף שהגזלן ישאיר את הכסף אצלו עד שיתברר של מי באמת הכסף.

וכמו שאמר רבי אבא בר זבדא 'כל ספק הינוח לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר'. כלומר המוצא דבר שאין בו סימן, במקום שלא מצויים כל כך אנשים והחפץ משתמר קצת. ויש לו ספק שמא הבעלים הניח אותו כאן בכוונה ויחזור לקחתו (ואם כן אסור לקחתו) או שמא הוא נפל ממנו (ומותר לקחתו כי אין בו סימן). הדין הוא ש'בספק הינוח' לכתחילה לא יטול, כיון שאין בחפץ סימן ואם הבעלים באמת הניח אותו שם הוא לא יוכל לקבל אותו בחזרה, ועדיף שהוא יחזור לקחת אותו היכן שהוא מונח. אמנם אם כבר נטל את החפץ, לא יחזיר אותו למי שטוען שהם שלו, בגלל שאין בו סימן, אלא ישאיר את החפץ בידו עד שיבוא אדם ויביא עדים שהוא שלו.

ואם כן גם כאן. מאחר שהכסף נמצא בידי, אסור לו לתת אותו לאף אחד מהם עד שיתברר למי הכסף שייך.

תירוץ: **אמר רב ספרא ויניח:** אין הכוונה שהוא מניח את הכסף ביניהם, אלא הוא מניח את הדין ביניהם, כלומר הוא אומר להם 'עליכם מוטל לברר בבית דין למי שייך הכסף' והוא מסתלק ומניח את הכסף ברשותו עד שיבוא אליהו.

למעלה הביאה הגמרא את דעת רבי טרפון בגזל אחד מחמישה שמניח גזילה ביניהם ומסתלק. רבי עקיבא חולק עליו (במסכת יבמות) וסובר 'לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל חד וחד' מהחמישה.

א"ל אביי לרבא: מדברי רבי עקיבא במסכת יבמות מוכח שהוא סובר שמספק מוציאים ממון מהמוחזק בו, ולא אומרים 'העמד ממון בחזקת בעליו'. אבל יש סתירה לכך מדברי רבי עקיבא במסכת בבא בתרא -

ורמינהי נפל הבית עליו ועל אמו: והאמא ובנה מתו, ולא ידוע מי מת קודם. ולא ידוע היו נכסים השייכים לה מבית אביה. יורשי הבן אומרים - האמא מתה ראשונה, ואם כן הבן ירש אותה קודם שמת, ולאחר שמת אנחנו יורשים אותו ואם כן הנכסים שייכים לנו. ואילו יורשי האם אומרים - הבן מת ראשון והוא לא ירש את האמא, ואם כן אנחנו יורשים אותה. אומרת על כך המשנה 'אלו ואלו מודים שיחלוקו' כלומר בית שמאי ובית הלל נחלקו שם במקרים של נפילות אחרות שלדעת ב"ש יחלוקו ולדעת ב"ה הנכסים בחזקתן, אבל כאן גם ב"ה מודים לב"ש שיחלוקו יורשי האם עם יורשי הבן. אבל **רבי עקיבא** חולק ואומר - אפילו שאני הולך בשיטת ב"ש בשאר הנפילות, מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן. (ושם נחלקו האמוראים בביאור דבריו, בחזקת מי הנכסים).

מוכח שרבי עקיבא סובר שכן אומרים העמד ממון בחזקתו!

תירוץ: **אמר ליה:** בנפל הבית על הבן ואימו - כל אחד מהיורשים טוען טענת 'שמא', כי אף אחד לא יודע באמת מי מת קודם. ו'בשמא ושמא' סובר רבי עקיבא שהנכסים בחזקתן. אבל בגזל אחד מחמישה - זה 'ברי ושמא' כי כל אחד מהחמישה טוען טענת 'ודאי' ואומר לגזלן 'אותי גזלת', והגזלן טוען שהוא לא יודע, והכלל הוא 'ברי ושמא ברי עדיף' ולכן מוציאים ממנו את הכסף.

קושיא: והא מתני' דהכא: והרי המשנה שלנו מדברת במקרה של 'שמא ושמא', 'אמר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם', והיינו גם הוא לא יודע וגם הם לא יודעים. ובכל אופן אומרת המשנה שנותן לזה מנה ולזה מנה, ומדוע לא אומרים העמד ממון על חזקתו?

קושיא: וממאי דר"ע היא: ומניין שמשנתנו סוברת כרבי עקיבא שאתה מקשה עליו ממנה? והתשובה: כי המשנה בגזל אחד מחמישה אומרת 'מודה ר' טרפון באומר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם, שנותן לזה מנה ולזה מנה'. והרי למי רבי טרפון מודה? לרבי עקיבא שהוא נחלק איתו שם. ואם כן מוכח שרבי עקיבא סובר את הכתוב במשנתנו 'אמר לשניים גזלתי לאחד מכם וכו'!

קושיא: וממאי דשמא ושמא הוא: מניין שהמקרה של 'אמר לשניים גזלתי לאחד מכם וכו' מדובר בשמא ושמא, אולי הם טוענים באופן ודאי שהוא חייב להם? תירוץ: **חדא:** דבר ראשון, כי לא כתוב במשנה שהם תובעים אותו, אלא שהוא בא ואומר להם מעצמו. ועוד, שרבי חייא שנה בכרייתא שלו על המקרה הזה במפורש 'אמר לשנים גזלתי אחד מכם ואיני יודע איזהו, זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע, נותן לזה מנה ולזה מנה'.

תירוץ לקושיה על רבי עקיבא: **הא אוקימנא לה בבא לצאת ידי שמים:** הרי העמדנו את המקרה של 'אמר לשניים וכו', באדם שרוצה לצאת ידי שמיים. ואם כן אין קושיא על רבי עקיבא מ'נפל הבית', כי באמת על פי הדין אומרים בספק 'העמד ממון בחזקתו', אבל בשביל לצאת ידי שמים הוא צריך לשלם לכל אחד ואחד.

*

אמר ליה רבינא לרב אשי ומי אמר רבא: בעמוד א' אמר רבא שאם הפקידו שני אנשים 'בשתי כריכות' כלומר בשתי פעמים זה שלא בפני זה, על השומר להשגיח ולדעת מי הפקיד מה, ואם הוא לא יודע הוא פושע וחייב לשלם.

וקשה מדברי רבא במסכת בכורות, שאמר - הכל מודים בשני אנשים שהפקידו אצל רועה, אחד הפקיד טלה אחד והשני הפקיד שני טלאים, שהרועה מניח את הטלאים ביניהם ומסתלק.

והרי שם גם אם שניהם הפקידו זה בפני זה, זה נחשב 'כשתי כריכות'. בגלל שדוקא בשניים שהפקידו צרורות של כסף ביחד, השומר לא יודע איזה סכום הפקיד כל אחד מהם. אבל כאן הוא יודע שאחד הפקיד טלה והשני הפקיד שניים. ומדוע הרועה מניח את הטלאים ומסתלק?

אמר ליה: שם מדובר שהם הפקידו את הטלאים בעדר של הרועה שלא מדעתו, ולכן הוא לא יודע מי הפקיד מה.

*

למדנו במשנה וכן שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז כו'. הגמרא מבארת מדוע הוצרכה המשנה לכתוב שני מקרים באותו ענין, אחד של שניים שהפקידו כסף ושניים שהפקידו כלים?

וצריכא: אם היה כתוב רק את המקרה של הפקדת כסף - היינו חושבים שדוקא שם רבנן סוברים שיתן לכל אחד מנה ואת המנה הנוסף ישאיר אצלו, בגלל שאין הפסד למנה שהוא משאיר אצלו. אבל בהפקדת כלים שהוא צריך לשבור את הכלי הגדול בשביל לתת חלק ממנו לאחד מהם, יודו רבנן לרבי יוסי שמשאיר את הכלים אצלו כדי לא להפסיד את הכלי. קמ"ל שגם בזה הם סוברים שיתן לכל אחד שווי של כלי קטן וישבור את הכלי הגדול.

ואם היה כתוב רק המקרה של הפקדת כלים - היינו סוברים שדוקא שם סובר רבי יוסי שישאיר את הכלים אצלו, כדי לא לגרום הפסד לכלי הגדול שיצטרך לשבור אותו, אבל בהפקדת כסף מודה רבי יוסי לרבנן שיתן לכל אחד מנה, קמ"ל שגם בזה הוא חולק.

קושיא: והא טעמא דרבי יוסי משום הפסד הרמאי הוא: והרי הטעם שרבי יוסי סובר שמשאיר את הכלים אצלו אינה בגלל הפסד הכלי הגדול, אלא כדי למנוע מהרמאי לטעון שהכלי שייך לו. וכמו שאמר רבי יוסי במפורש!

אלא תרוייהו לרבנן: אלא שני המקרים הוצרכו להיכתב רק לדעת רבנן. ובאופן של 'לא זו אף זו'. כלומר אמנם אם היה כתוב קודם המקרה של כלים לא היה צריך לכתוב לאחר מכן את המקרה של מנה, (כי אם כאשר יש הפסד סוברים רבנן כן, כל שכן שסיברו זאת כשאין הפסד). אבל המשנה כתבה קודם את המקרה של מנה, ואחר כך כבר הוצרכה לכתוב גם את המקרה של כלים, להשמיע לנו שלא רק במקרה שאין הפסד יתן לכל אחד חלק שווה, אלא אפילו במקום שיש הפסד.